

PRIKAZI I OSVRTI

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 44, godina XXII
novembar, 2017. [str. 171-
172]

© Monos 2017

Njemačka fondacija za međunarodnu pravnu saradnju (IRZ): “Prebolijevanje prošlosti – ciljevi, poteškoće i putevi”

*Posjeta naučnika iz jugoistočne Evrope
Minhenu, Regenzburgu i Nirnbergu (19. –
22. 9. 2017.)*

Program posjete realizovan je pod simboličnim nazivom „Prebolijevanje prošlosti – ciljevi, poteškoće i putevi“. Učestvovali su naučnici iz nekoliko zemalja jugoistočne Evrope, budući da je suočavanje sa prošlošću trajno aktuelna tema, posebno za zemlje u tranziciji. Cilj ovih susreta bio je da se na licu mjesta zainteresovani naučnici, sudionici posjete, upoznaju sa određenim iskustvima u suočavanju njemačkog naroda sa vlastitom prošlošću poslije Drugog svjetskog rata, te da navedenu temu stave u kontekst pitanja suočavanja sa prošlošću u vlastitim zemaljama. Prvog dana upriličena je posjeta Notarskoj kancelariji „Vossius i Engel“ u Minhenu, u kojoj je dr. Oliver Vossius održao predavanje o notarskoj službi u funkciji arizacije. U ovom slučaju to se odnosi na prevođenje pojedinih preduzeća iz jevrejskih u arijevske ruke, koje je na strahovito nečovječan način sprovodio Hitlerov nacistički režim u Njemačkoj prije i za vrijeme Drugog svjetskog rata. Predavač je govorio o normama arizacije u vremenskom periodu od tzv. „Röhm puča“ (30. 06.–01. 07.1934.) i faze „prividne legalnosti“, koja je trajala od jula 1934. do napada na SSSR-a, 22. 06. 1941. Potom slijedi faza ekspanzije i širenja granica Rajha i konačno, njegovo povlačenje i poraz. U drugom dijelu osvrnuo se na sistem pravnih normi, koje su bile generalno apstrakne i zamaskirane, dok su u stvarnosti ciljale na marginalizovane grupe, posebno Jevreje. Riječ je o otvoreno diskriminirajućim

normama, čija je primjena dovela do uništenja čitavih naroda, u prvom redu Jevreja. Na kraju je bilo riječi o nacionalsocijalističkom zakonodavstvu koje daje pravnu podlogu za arizaciju. Ponuđena je i tabela sa nazivima zakona i objašnjenjima, koji se mogu pronaći u službenom listu Rajha.

Sljedećeg dana, 20. septembra, učesnici su stigli u Regensburg, gdje su se upoznali sa radom Instituta za istočnoevropsko pravo iz Minhena, sa sjedištem u Regensburgu (Instituts für Ostrecht München mit Sitz in Regensburg-IOR), njegovim zadacima i, posebno, aktivnostima u vezi sa prevazilaženjem opterećenja prošlosti—o čemu je govorio dr. Herbert Küpper. Nakon toga, učesnici su govorili o određenim iskustvima iz zemalja bivše Jugoslavije. Tako je prof. dr. Slavko Đorđević iz Srbije, iskoristio priliku da predstavi časopis „Hereticus“, koji tematizuje provjeru prošlosti te, u sklopu toga kritički analizira Miloševićev režim. Iz Bosne i Hercegovine govorio je prof. dr. Zlatan Meškić, iz Makedonije doc. dr. Aleksandar Spasov, te iz Hrvatske Tomislav Pintarić.

U okviru programa ovih susreta organizovano je i predstavljanje knjige „Pravni položaj jevrejske zajednice u BiH od 1918. do 1945. godine“, autorice Benjamine Londrc, MA. Nakon toga, slijedili su izvještaji iz nekih srednjoevropskih država o njihovim iskustvima u suočavanju sa prošlošću. Pažnju je privuklo izlaganje sudije, prof. dr. Vojtecha Simiceka, iz Češke Republike, koji je učestvovalao u istraživačkom projektu „Pravno obrađivanje komunističke prošlosti u Evropi“ i objavio publikaciju „Komunističko pravo u Čehoslovačkoj“. Na kraju je vođen razgovor o situaciji u Mađarskoj, koja je, što se tiče rehabilitacije žrtava autoritativnog režima, napravila najveće pomake.

Program susreta je završen razmjenom mišljenja o lustraciji kao preduslovu za transformaciju i razgraničavanje između zločinca i žrtve, te o specifičnoj situaciji u Bosni i Hercegovini, koja je, kao evropska zemlja, prošla kroz najgora ratna stradanja od završetka Drugog svjetskog rata. Imajući u vidu još uvijek prisutna žestoka sporenja između nekadašnjih zaraćenih strana u BiH o karakteru, uzrocima i posljedicama toga rata, suočavanje sa prošlošću, kako su pokazali i neki dosadašnji pokušaji, ostat će još dugo „nemoguća misija“.

Tokom diskusije došlo se do jedinstvenog zaključka da su se sve države na Balkanu našle u istim ili sličnim situacijama tokom bavljenja autoritativnim sistemima u prošlosti. No, uočeno je da se u Njemačkoj pod suočavanjem sa prošlošću podrazumijevalo razmišljenje o sopstvenoj krivici, dok se u zemljama bivše Jugoslavije više ukazivalo na nepravdu i zločine druge etničke grupe, a ne svoje.

Nakon Regensburga, učesnici su posjetili Nirnberg i obišli Dokumentacioni centar i Memorijal posvećen Nirnberškom procesu. Dr. Sabina Ferhadbegović sa Univerziteta u Jeni održala je predavanje o kažnjavanju njemačkih zlodjela počinjenih na prostorima Jugoslavije.

U završnici programa, učesnici su predložili da se pristupi stvaranju međunarodne mreže stručnjaka koji će raditi na ovoj važnoj, ali često nepopularnoj temi. Susrete su sudionici iskoristili i za uspostavu profesionalne saradnje, a IRZ je pokazao interes da se i u budućnosti bavi navedenom i sličnim temama.

Benjamina Londrc MA